

1. Referentie

Referentie	Lammar, P. & Hens, L. (2005). <i>Letsels, blootstelling en risicofactoren voor kinderen als zwakke weggebruiker (fietser of voetganger)</i> . Onuitgegeven onderzoeksrapport, Steunpunt Verkeersveiligheid (Diepenbeek).
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Het rapport gaat dieper in op de belangrijkste risicofactoren voor kinderen, met name 5- tot en met 14-jarigen, die aan het verkeer deelnemen als zwakke weggebruiker, evenals op de letsels die deze kinderen oplopen in het verkeer. Tevens wordt ook de relatie gelegd met de blootstelling van kinderen aan het verkeer. Het rapport is een onderdeel van de werkzaamheden binnen 'Onderzoekslijn 1: Kennis verkeersveiligheid' van het 'Steunpunt Verkeersveiligheid'. Het kadert binnen een deelproject van 'Project 1.5: Positionering van verkeersveiligheid ten opzichte van volksgezondheid', dat richt zich op de verkeersonveiligheid van kinderen als zwakke weggebruiker. Het betreft het eerste rapport van dit deelproject.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Mobiliteit
Trefwoord(en)	Letsels, risicofactoren, verkeer, zwakke weggebruiker

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Vlaamse Overheid
Onderzoeker(s)	Pascal Lammar Steunpunt Verkeersveiligheid Universitaire Campus Gebouw D 3590 Diepenbeek Tel: 011/ 26 87 05 Fax: 011/ 26 87 11 info@steunpuntverkeersveiligheid.be http://www.steunpuntverkeersveiligheid.be

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Wat zijn de belangrijkste risicofactoren voor kinderen, die aan het verkeer deelnemen als zwakke weggebruiker? Wat is de relatie met de blootstelling van kinderen aan het verkeer? Welke zijn de meest voorkomende letsels die ze oplopen in het verkeer?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeksmethode	/
-------------------	---

Onderzochte groep	Zwakke weggebruikers tussen 5 en 14 jaar oud.
Bereik	Nationaal (België)

7. Resultaten

Letsels	Jonge voetgangers en fietsers lopen vooral hoofdletsels of letsels aan de onderste ledematen op. De bovenste ledematen worden frequenter gewond bij fietsers dan bij voetgangers.
Risicofactoren	<p>Persoonsgebonden factoren: De betrokkenheid bij een ongeval varieert met de leeftijd. De meeste slachtoffers vallen in de leeftijdscategorie 10-14 jaar. Er zijn opvallend meer jongens dan meisjes betrokken.</p> <p>Tijdsgelateerde factoren: Ongevallen met zwakke weggebruikers komen vaker voor tijdens schooldagen dan tijdens het weekend. De meeste ongevallen gebeuren na het beëindigen van de school. September kent de hoogste ongevalsincidentie (13,2%) gevolgd door de maand mei (12,2%).</p> <p>Ontwikkelingsgerelateerde factoren: De cognitieve en motorische ontwikkeling van jonge kinderen is vaak nog onvoldoende om om te gaan met de complexe verkeersomgeving.</p> <p>Gedragsmatige factoren: Verschillende studies zijn niet steeds eenduidend waar het de rol van gedragsproblemen betreft in het veroorzaken van letsels. Toch blijken jongens over het algemeen meer risicovol gedrag te vertonen, wat hun vatbaarder maakt voor ongevallen.</p> <p>Socio-economische factoren: Gebieden met hogere aantallen ongevallen met jonge voetgangers worden gekenmerkt door een hoger aandeel niet-blanke bewoners, grotere huishoudens, grotere bevolkingsdichtheid van kinderen, meer kinderen met alleenstaande ouders, hoge woningdensiteit, weinig supervisie, weinig of geen veilige speelruimten en een lage socio-economische status met lagere inkomens, lager onderwijsniveau, meer werkloosheid en een hoger aandeel families levend onder de armoedegrens. Deze risicofactoren blijken minder belangrijk te zijn voor jonge fietsers.</p> <p>Omgevingsgerelateerde factoren: Er worden meer ongevallen waargenomen op wegen met meerdere rijstroken, op lokale wegen in woongebied en binnen de bebouwde kom.</p> <p>Bestuursgerelateerde factoren: Bestuurders van het mannelijke geslacht onder de veertig jaar hebben meer kans om betrokken te zijn in een verkeersongeval met zwakke weggebruikers. Verder zien we dat vermoeidheid, gebruik van alcohol, te snel rijden en onvoldoende aandacht schenken aan de aanwezigheid van kinderen op of nabij de weg belangrijke factoren zijn.</p>
Expositie	Kinderen hebben gemiddeld een hoge expositie als fietser of voetganger. Dit hangt samen met het feit dat ze nog niet kunnen beschikken over gemotoriseerd vervoer voor het maken van hun verplaatsingen. Bij de blootstelling van kinderen aan het verkeer kan men onderscheid maken tussen de blootstelling tijdens het maken van verplaatsingen en tijdens het buiten spelen. Lagere schoolkinderen gaan meer te voet naar school terwijl kinderen uit het secundair onderwijs vaker de fiets nemen. Door de moeilijkheidsgraad om de expositie van kinderen aan het verkeer tijdens het buiten spelen te meten, is daaromtrent nog weinig onderzocht.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

Kinderen lopen een hoog risico om als zwakke weggebruiker bij een verkeersongeval gedood of gewond te worden. Verkeersletsels vormen bovendien de belangrijkste doodsoorzaak voor kinderen. Vooral de 5- 14-jarigen zijn bijzonder kwetsbaar als voetganger of fietser. Deze hoge ongevalbetrokkenheid van kinderen resulteert uiteraard in het oplopen van letsels. Over het algemeen kan gesteld worden dat jonge voetgangers en fietsers voornamelijk hoofdletsels en letsels aan de onderste ledematen oplopen. De bovenste ledematen worden frequenter gewond bij fietsers.

Bij beschouwing van de expositie van kinderen blijkt dat kinderen van het secundair onderwijs het meest de fiets gebruiken voor de woon-schoolverplaatsing. Kinderen van het lager onderwijs gaan daarentegen vaker te voet naar school. De evolutie van de expositiecijfers geeft aan dat het aandeel fietsers nog toeneemt. Opvallend is ook de daling van het aandeel kinderen dat te voet naar de school gaat. Wanneer alle verplaatsingen worden beschouwd, blijkt dat de fiets meer gebruikt wordt voor verplaatsingen tijdens een schooldag, terwijl meer gewandeld wordt tijdens weekends en vakantiedagen.

Rekening houdende met de stijging van het gebruik van de fiets bij woon-schoolverplaatsingen is de daling van het aantal fietsslachtoffers succesvol te noemen. De niet-significante daling van het aantal jonge voetgangersslachtoffers daarentegen geeft aanleiding tot bezorgdheid. Het gebrek aan informatie betreffende de expositie tijdens het buiten spelen is een zwakte bij interpretatie van de evolutie van de aantallen slachtoffers.

Tal van risicofactoren worden in de internationale literatuur aangehaald in verband met ongevallen of letsels bij jonge voetgangers en fietsers. De persoonsgebonden, tijdsgerelateerde, ontwikkelingsgerelateerde en socio-economische risicofactoren vormen factoren waaraan men niet onmiddellijk iets kan veranderen. Kennis hiervan is echter van belang onder meer in het kader van het uitvoeren van preventiecampagnes. De gedragsmatige, omgevingsgerelateerde en bestuurdersgerelateerde risicofactoren zijn daarentegen wel risicofactoren waarop men kan inspelen.

De belangrijkste persoonsgebonden risicofactoren zijn de leeftijd en het geslacht van de kinderen. De kwetsbaarste leeftijd voor jonge voetgangers zou zich voor België situeren tussen 5 en 14 jaar en voor jonge fietsers tussen 10 en 14 jaar. Bij zowel jonge voetgangers als fietsers blijken jongens meer betrokken te raken bij ongevallen dan meisjes. Dit zou grotendeels kunnen verklaard worden door het verschil in expositie, in combinatie met hoger risicogedrag.

De tijdsgerelateerde risicofactoren geven aan dat voor voetgangers voornamelijk in de periode maart-juni veel ongevallen gebeuren; bij fietsers de periode mei-oktober. Wat betreft het tijdstip van het ongeval is voornamelijk de periode in de late namiddag/vooravond (15-19u) zeer belangrijk, zowel op school- als op niet-schooldagen.

De ontwikkelingsgerelateerde risicofactoren onderstrepen de 'van nature' grote kwetsbaarheid van kinderen wegens het onvoldoende ontwikkelde vermogen om met verkeer om te gaan.

De belangrijkste gedragsmatige risicofactoren zijn risicovol (speel)gedrag, oversteekgedrag, fietsgedrag, fietsen op het voetpad, impulsief gedrag en onoplettendheid, de aanwezigheid van vrienden bij het maken van verplaatsingen of het buiten spelen en het gebrek aan beschermend gedrag.

De belangrijkste socio-economische risicofactoren zijn een lage socio-economische status, grote huishoudens, groot aantal kinderen met alleenstaande ouders, hoge woningdensiteit en een hoog aandeel niet-blanke kinderen. Deze verbanden blijken sterker te zijn voor jonge voetgangers dan voor jonge fietsers.

De omgevingsgerelateerde risicofactoren zijn: dichtbevolkt woongebied waar veel kinderen wonen en slechte en gevaarlijke verkeersaccomodatie in combinatie met snelheid. Tenslotte worden ook veel ongevallen waargenomen in woongebied en binnen de bebouwde kom.

Bestuurdersgerelateerde risicofactoren omvatten o.m. de leeftijd en het geslacht van de bestuurder, vermoeidheid, gebruik van alcohol, te snel rijden, onvoldoende aandacht schenken aan de aanwezigheid van kinderen.

Andere risicofactoren vormen o.m. de verplaatsing van en naar school en de voertuigsnelheid. Voor voetgangers gaat het om het aantal voetgangers en de aan- of afwezigheid van toezicht. Voor fietsers betreft het de fietssnelheid en een slechte staat van de fiets.

In een volgend rapport zal een overzicht gegeven worden van de preventieve maatregelen terzake en hierbij zal teruggekoppeld worden naar deze risicofactoren om eventuele verbeteringen te suggereren en/of mogelijke leemtes op te vullen